

СТРАТЕГІЯ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

Бородіна Юлія, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна
ORCID ID 0009-0000-0984-8647
e-mail: julenkabo@gmail.com

Науковий керівник: Черноусова Жанна, к.ф.-м.н.,
доцент кафедри економічної кібернетики
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-0769-9048
e-mail: z.chernousova@kpi.ua

Повномасштабна війна, яку зараз веде російська федерація, розв'язана не лише проти України, але й проти всього світу. Ця війна не лише руйнує Україну і вбиває українців, вона знищує ті цивілізовані досягнення людства, що будувалися роками, вона зачіпає всі аспекти життя країн світу, створює міграційні проблеми, ризики штучного голоду, економічні кризи, екологічні катастрофи, розв'язує нові війни і, найстрашніше, провокує ядерну війну. Тому допомога Україні на її шляху до перемоги і відновлення стала важливим питанням для світу.

Золотий вік капіталізму. Роки одразу після Другої світової війни були відзначені безпрецедентною швидкістю економічного відновлення після найбільш руйнівного конфлікту в історії людства в поєднанні з настільки ж вражаючою силою та масштабом міжнародного співробітництва, якого ніколи раніше не було.

Період економічного процвітання, який тривав від кінця Другої світової війни в 1945 році до початку 1970-х років, називають Золотим віком капіталізму. Цей період ознаменувався досягненням високого та сталого рівня економічного зростання та високих рівнів зростання продуктивності праці зокрема в Західній Європі та Східній Азії разом із низьким рівнем безробіття. Це також було пов'язано з появою нових міжнародних установ, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк як частини Бреттон-Вудської валютної системи, ООН та інших; народження багатьох нових націй у результаті деколонізації; появи нових механізмів міжнародного співробітництва, таких як план Маршалла для реконструкції Західної Європи та в 1960-х роках стратегії Першого десятиліття розвитку ООН.

Поштовхом для початку Золотого віку було вирішення надзвичайної ситуації в країнах, спустошених Другою світовою війною, шляхом надання великої допомоги від ООН, Сполучених Штатів через план Маршалла і, хоч і в менших обсягах, Канади. В цей період відбувались глибокі зміни в структурі світової економічної діяльності, включаючи три основні аспекти реконструкції: виробничі потужності, системи торгівлі та міжнародних платежів.

У 1948р. в рамках плану Маршалла розпочалась програма технічної і фінансової допомоги, в межах якої було розроблено низку проектів технічної допомоги, інженерних проектів та економічних досліджень, які проводились за допомогою американських експертів з метою відновлення основних виробничих фондів та підвищення ефективності європейської промисловості [1]. До 31.12.1951 (протягом 4 років) 16 країнам Західної Європи було спрямовано близько 13 млрд. дол США, що становило майже 10% федерального бюджету США або 2% ВВП. На практиці американським та європейським лідерам вдалося об'єднати зусилля бізнесових, наукових та громадських об'єднань для досягнення економічного розвитку. 31.12.1951 план Маршалла офіційно припинив свою чинність та був замінений Законом «про взаємну безпеку», що передбачає одночасне надання країнам Західної Європи економічної і військової допомоги [2].

За підсумками проведення план Маршалла досяг своєї мети підвищити продуктивність, стимулювати економічне зростання і сприяти розвитку торгівлі. Він підвищив рівень життя і зміцнив економічні, соціальні та політичні структури країн-учасниць. Власне він і зміцнив політичну стабільність в регіоні і вніс великий внесок в обмеження поширення комунізму. План Маршалла створив нову атмосферу співробітництва, взаємодопомоги і підтримки в стосунках між Західною Європою і Сполученими Штатами. Він дозволив створити сильний і міцний союз НАТО. Завдяки цим результатам він вважається успішною ініціативою зовнішньої політики в історії США.

Післявоєнний стан країн. Окрім США, майже всі країни вийшли з Другої світової війни послабленими, і відновлювальні процеси повинні були починатись практично з нуля. План Маршалла був спрямований на розвиток ринкових інститутів, що передбачало, з одного боку, сприяння продуктивності праці та створення конкурентоспроможних виробництв, з іншого, — зменшенню економічної замкненості, посиленню зовнішньоекономічних зв'язків, послабленню міждержавних бар'єрів, що розширювало і прискорювало торговельні процеси у Західній Європі і ставало передумовою формування перших повоєнних інтеграційних об'єднань.

Україна ж має започатковувати процеси відбудови в оточенні розвинутих і успішних країн Європи. Сьогодні країна вже має досить розвинутий економічний інтеграційний базис — зону вільної торгівлі з ЄС. Статус кандидата до вступу до ЄС створює для України міцний політичний базис, що дозволить, з одного боку, отримати доступ до фінансування, промислового і наукового потенціалу провідних країн Європи. З іншого, — сприятиме включенню українських виробників у ланцюги і мережі формування доданої вартості, чим, водночас, розширить вітчизняні ринки зайнятості, дозволить зміцнити новий базис соціально-економічної інтеграції з країнами ЄС, посилить конкурентоспроможність вітчизняних експортерів, розвіє міфи про «непотрібність» економічно сильної України у Європейському Союзі.

Пошук конкурентних ніш не є простим. Однак, Україна має ще важливий незадіяний інструмент, який може виявитись доречним — приватизація з допуском всіх потенційних інвесторів, крім країни-агресора і тих країн, які його прямо чи опосередковано підтримували. Головна мета якої не наповнення бюджетів, а зміцнення інституту ефективного приватного власника.

Треба враховувати той факт, що новий план Маршалла для України має розроблятися і реалізовуватись з урахуванням потреб не лише мирного будівництва нової України, а й завдань поточної військової протидії агресору, що, звичайно, суттєво розширює змістовне наповнення і ресурсні потреби, тобто вагомою складовою допомоги має стати зміцнення цивільного середовища оборонними і безпековими структурами.

Потенційні джерела відбудови України. Джерелами фінансування відбудови України можуть стати конфісковані Україною і країнами-союзниками російські активи, безпосередньо кошти з державного бюджету України, кошти міжнародних партнерів і донорів всього світу, а також репарації тощо.

Міжнародну допомогу можуть Україні надати уряди конкретних країн у формі грантів, кредитів, внесків тощо. Також фінансово підтримати мають змогу міжнародні інституції: Світовий банк (СБ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБР), Організація об'єднаних націй (ООН), гуманітарні організації, приватні донори.

Від початку агресивної війни з боку росії, західні країни та європейські фінансові установи вже виділили десятки мільярдів євро у вигляді фінансової, гуманітарної, екстреної, бюджетної та військової підтримки. Міжнародний валютний фонд розпочав чотирирічну програму співпраці з Україною на 15,6 млрд дол, щоб допомогти Україні задовольнити нагальні фінансові потреби на тлі триваючої війни. Разом з тим, в рамках програми передбачений ряд дій, які Україна зобов'язана виконати, зокрема щодо:

- податкової політики та адміністрування, в тому числі повернення довоєнних податків,
- розробки стратегії управління державним боргом,
- розробки національної стратегії доходів,
- ухвалення дорожньої карти заходів про державні інвестиції,

- повернення до плаваючого обмінного курсу, послаблення валютного контролю та переходу до інфляційного таргетування;

- відновлення і спрощення декларування держслужбовців шляхом її об'єднання з іншими базами даних та реєстрами, відновлення функції НАЗК, посилення САП.

Перший етап триватиме 12–18 місяців, що відповідає очікуванням МВФ щодо завершення активної фази бойових дій. На цьому етапі ключовою метою програми буде підтримка фіскальної, цінової та фінансової стабільності.

Другий етап триватиме 30–36 місяців. На цьому етапі на перший план вийде проведення структурних реформ. Зокрема, Україна повинна буде впроваджувати реформи, спрямовані на відбудову економіки, підвищення фінансової стійкості та забезпечення довгострокового зростання економіки. Важливим напрямком реформ будуть заходи з інтеграції з ЄС.

Також Європейська комісія запропонувала новий механізм підтримки відновлення, відбудови та модернізації України з бюджетом до 50 млрд євро на 2024–2027 роки за такими напрямками [3].

Напрямок 1: підтримка Плану відновлення України:

- підтримка з боку ЄС Плану відновлення України за допомогою грантів та кредитів для державного бюджету,

- підтримка у вирішенні нагальних фінансових потреб країни для збереження макрофінансової стабільності,

- підтримка інвестицій для сприяння відновленню, відбудові та модернізації,

- підтримка реформ, необхідних для вступу в ЄС.

Напрямок 2: рамки інвестування в Україну:

- механізм запобігання ризикам, доступний для інвесторів через міжнародні фінансові установи з метою розгортання інвестицій і припливу нових інвесторів,

- підтримка українського приватного сектора.

Напрямок 3: програми допомоги:

- технічна допомога Уряду (правова база ЄС, структурні реформи),

- нарощування потенціалу державних органів на національному, регіональному та місцевому рівнях,

- підтримка громадянського суспільства.

Згаданий механізм підтримає зусилля України зі збереження макрофінансової стабільності, сприяння відбудові й модернізації країни, водночас із впровадженням ключових реформ на шляху до вступу до ЄС.

Література:

1. Post-war reconstruction and development in the Golden Age of Capitalism. (2017). World Economic and Social Survey 2017. https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESS_2017_ch2.pdf

2. Stephen, A. Marglin. (1988, April). Lessons of the Golden Age of Capitalism. World Institute for Development Economics Research of the United Nations University, Wider Research for Action Lessons of the Golden Age of Capitalism. (rojasdatabank.info)

3. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Establishing the Ukrainian Facility. European Commission Brussels. (2023, June 20). https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/dd8cd260-1897-4e37-81dc-c985179af506_en